

V razstavnih vitrinah 'Noša' je prišlo do sprememb. Darovani lutki sta bili oblečeni v moško in žensko nošo. V vitrino so bile dodane še peče, sklepanci, nakit in ustne pipe.

34 strankam smo nudili gradivo in podatke. Med strankami so bili študentje, ki so rabili gradivo za seminarske in diplomske naloge, učenci in učitelji za svoja glasila in razstave, strokovni sodelavci v sorodnih in drugih ustanovah ter drugi, ki se ljubiteljsko ukvarjajo s stroko.

Zaščitno zavarovanje 42 železnih in lesenih predmetov je izvršil muzejski konzervator. Veliko pridobljenega tekstila je bilo umazanega, rjastega in raztrganega. Šivanja raztrganih tekstilnih kosov, pletenja in vezenja (svilene rute, šali, predpasniki, peče, brisače, nogavice in vezene nabožne slike) -58 predmetov- se je lotila zunanja sodelavka. Šivanje raztrganih bluz in kril -8 kosov- je opravila snažilka. Na pečah, rokavcih, ovratnikih, robcih, steznikih, predpasnikih, prtičkih in brisačah je etnologinja odstranila rjo, madeže, oprala in zlikala 37 tekstilnih kosov.

Meta Sterle

TRŽIŠKI MUZEJ

Tudi (ali pa predvsem) Tržiški muzej je v lanskem letu zašel v zelo nemirno obdobje. Negotovo finančno stanje je pogojevalo tudi nekaj strokovnih nedoslednosti in neuspeh določenih prizadevanj.

Letošnje poročilo o etnološkem delu v muzeju bi rada po nasvetu nove urednice Glasnika SED Majde Fistrove napisala nekoliko drugače, bolj vsebinsko in polemično. Moje delo je bilo namreč na željo ravnateljice Zavoda za kulturo in izobraževanje recenzirano. Strokovne sugestije, podane v oceni kolega Marka Terseglava, so bile koristne, zato jih bom pri pisanju tega poročila upoštevala. Ko pa bodo tovrstna ocenjevanja na Slovenskem bolj zaživela, bodo tudi osamljeni primeri našli svoj smisel. Lapidarna poročila so sicer za nas koristna (nudijo nam predvsem pregled nad gradivom v naših muzejih) (1), manj pa so iz njih razvidna nova muzeološka spoznanja v praksi in problemi, ki nastajajo ob tem. Takšno "dopisovanje" bi nedvomno pripomoglo k enotnejši ureditvi naših muzejev.

Program, ki sem si ga zastavila za leto 1991 je bil le delno realiziran. Temu je botrovalo, kot že rečeno, slabo finančno stanje Zavoda, vojna, nepredvidena sodelovanja v skupnih akcijah slovenskih muzealcev (muzejski salon, zborovanje muzealcev v Šmarjeških Toplicah, rok za oddajo referatov za simpozij etnologov v Velenju), nenazadnje pa tudi pomanjkanje mojega znanja in prakse.

Dokumentacija, odkupi in obdelava gradiva
Del mojih prizadevanj je bil v lanskem letu močnejše povezan z delom ostalih kolegov kustosov (zgodovinarke in umetnostnega zgodovinarja). Po polletnih prizadevanjih

smo končno le pričeli z vsakomesečnimi strokovnimi kolegiji, na katerih smo ugotavljali predvsem nezavidljivo stanje naših depojev in dokumentacije. Podobno kot drugod v lokalnih muzejih tudi pri nas ne moremo opravljati le specifično delo, zato smo si skrb nad zbirkami in dokumentacijo porazdelili. Največje nasprotje pri tem pomeni obvezno "skrbništvo" nad čevljarsko tematiko kar dveh od treh kustosov, čeprav ima muzej vse značilnosti splošnega lokalnega muzeja in galerije. Dobršen del časa sem tako porabila za vsebinsko in tehnično pripravo na ureditev fototeke. Za tiskanje novih fototečnih kartonov in inventarnih knjig smo se povezali z Muzeji Radovljiške občine, glede tehnične opreme pa z Gorenjskim muzejem v Kranju. Nabava fototečnih in arhivskih omar bo v naslednjem letu predstavljala eno največjih investicij v našem muzeju. Na večji problem sem naletela pri veliki količini klišejev, za ureditev katerih bo še potrebna pomoč kolegov iz večjih muzejev.

Nadaljevala sem z urejevanjem strokovne in občinske hemeroteke. Z računalniškim vpisom člankov iz znanih razlogov še nisem pričela.

Pridobili smo dve novi videokaseti. Obe je posnel Naško Križnar, kajti video opreme pri nas še ne premoremo. Prvi video izdelek je dokumentarni posnetek razstave in prireditve Gregorjevo 91', drugi pa njegovo avtorsko delo "Tekčeve jaslice", pri snemanju katerega kustosi nismo sodelovali.

Prav tako sem izdelala načrt za dokumentacijo in deponijo preko 150 parov obutve, ki se je nabirala v muzeju še pred mojim prihodom.

Zbiranje, obdelava in dokumentacija na novo pridobljenega gradiva je potekala takole:

Odkupili smo 22 parov po vojni izdelane obutve (predvsem proizvajalca Peka), 20 komadov čevljarskega orodja, 25 komadov etnoloških tekstilnih predmetov in čevljarsko delavnico z vso pripadajočo opremo. Pridobili smo 40 novih fotografij in dragoceno zbirko risb razne obutve bivše Pekove modelirke Marice Šmidove.

V konservacijo sem posredovala veliki portret Petra Kozine, ki sedaj dopolnjuje našo razstavljeno industrijsko čevljarsko zbirko. Delo je opravil prof. Franc Kokalj iz Akademije za likovno umetnost v Ljubljani.

V 60-tih letih je gospa Mici Kurnikova, zadnja stanovalka Kurnikove hiše (zdaj tržiški lokalni muzej) skrbno napletla okrog 30 različnih vzorčnih nogavic. Te predstavljajo dragocen spomin na nekdanjo zelo razširjeno nogavičarsko obrt v Trziču. Do poletja 1990 so bile nogavice na ogled v Kurnikovi hiši v dokaj nepriljubni obliki. Lani sem poskrbela za njihovo pranje in fotografiranje.

V računalniški program MODES sem uspela vpisati le 70 eksponatov, predvsem obutve. Hkrati je kolegica zgodovinarica začela z vpisovanjem čevljarskega orodja, obe pa imava veliko dela z iskanjem pravih podatkov o gradivu (pomankljivost starih kartonov in inventarnih knjig).

Lani pridobljena čevljarska delavnica s Kosarske 5 v Trziču (dediščina čevljarja Martina Slaparja) je že četrta po vrsti v naši zbirki. Ker nimamo primerne

ogrevanega prostora za dokumentiranje novopridobljenega gradiva, sem doslej predmete le popisala. Čaka me zanimivo ampak zamudno delo - iskanje podrobnih podatkov. Delavnico smo namreč kupili od čevljarjeve daljne sorodnice Marije Valjavec, ki o dediščini ni vedela povedati kaj otipljivejšega.

Nadaljnje zbiranje čevljarskih delavnic tudi iz drugih predelov Slovenije nam bo omogočalo študij klasifikacije delovne opreme teh obrtnikov.

Podobna dokumentacijska dejavnost poteka tudi v okviru "živega čevljarskega muzeja", katero sem omenila že v lanskem poročilu. Poleg didaktičnosti (obiskuje jo veliko slovenskih učencev in dijakov) jo odlikujeta še družabnost in dokumentarna dejavnost. Okrog čevljarskega mojstra Zaplotnika se v poletnih mesecih zbirajo njegovi stanovski kolegi, ki veselo obujajo spomine, iz katerih se med vrsticami razbere marsikater ralevanten podatek o načinu življenja tržiških čevljarjev iz obdobja med obema svetovnima vojnama in po letu 1945.

Kadar ni obiskovalcev, mojster Zaplotnik nadaljuje z izdelovanjem polizdelkov (različne ročno izdelane primerke usnjene obutve). V lanskem letu je izdelal "skozi šivan" čevelj in začel z "gojzer" izdelavo.

Razstavna dejavnost

Od 6. do 13. marca 1991 je bila v Kurnikovi hiši na ogled moja prva razstava "Gregorjevo". Vsakoletno tradicionalno spuščanje gregorčkov po Tržiški Bistrici je po letu 1970 močno izgubilo na svoji kvaliteti, zato sem fenomen tega elementa ljudske kulture skušala osvetliti. Razstava je sicer obsegala le eno sobo (20 m²), drugo pa so napolnjevali izdelki (hišice) učencev tržiških osnovnih šol. Vsebinsko sem na razstavi skušala odgovoriti na štiri osnovna vprašanja: kakšen običaj je gregorjevo, kdo in kje so ga praznovali, kako so ga praznovali in razvoj praznovanja v Trziču. Iz do tedaj zbrane literature sem uspela le delno odgovoriti nanje, zato me poglobljena raziskava še čaka.

Poleg razstave sem v sodelovanju s Turističnim društvom in osnovnimi šolami iz Trziča organizirala še tradicionalno prireditve "Luč v vodo". Kljub temu, da sem predstavila vrste gregorčkov in materiale, iz katerih so jih izdelovali stari Trzičani, mentorji osnovnih šol žal tega še niso upoštevali. Spet smo lahko "občudovali" stiropor, kemične barvice in celofan...

Druga razstavna dejavnost je bila vezana na pripravo na Slovenski muzejski salon, ki so ga organizatorji jeseni predstavili na maj 1992. K promociji našega muzeja smo pristopili vsi trije kustosi in s tem poskusili uveljaviti interdisciplinaren pristop do dela. Poleg tega smo ugotovili, da nam tovrstne skupne akcije slovenskih muzejev koristijo ne samo zaradi medsebojne izmenjave mnenj in informacij ampak tudi zato, ker v takih primerih uspemo pridobiti dodatna finančna sredstva za konservacijo in preparacijo muzealij.

Publiciranje

Napisala sem dva referata: enega za Zborovanje DMS v Šmarjeških Toplicah 1991 (2), drugega pa za simpozij etnologov v Velenju, ki so ga organizatorji prav tako kot salon predstavili na letošnje leto (3).

Sodelovala sem pri vsebinskem oblikovanju Vodnika po Tržiškem muzeju in pripravila štiri samostojne prispevke za Radio Kranj in Tržič, vodila demonstracijo peke kruha v krušni peči v Kurnikovi hiši za učence tretjih razredov Osnovne šole her. Grajzarja iz Tržiča. V strokovna glasila slovenskih čevljarских tovarn sem poslala apel za sodelovanje pri sestavi čevljarске terminologije. Žal odgovora nisem dobila.

Stavbna dediščina v Tržiču (risba M. Majer)

Izobraževanje in raziskovalno delo

Tudi za izobraževanje in raziskovalno delo sem v lanskem letu porabila dobršen del časa. Ogledala sem si 5 razstav slovenskih muzejev in eno v Avstriji, obiskala muzeja v Novem mestu in Kropi, Inštitut za raziskavo obutve in usnja ter Mednarodni sejem obutve in usnja v Zagrebu. Opravila sem računalniški tečaj za program MODES, poslušala predavanja v okviru Muzeoforma in se z zgoraj omenjenim referatom udeležila Zborovanja slovenskih muzealcev v Šmarjeških Toplicah.

Poleg številnega drobnega tiska (prospektov, zloženk, vodnikov) sem na razstavah opazovala tehnične in idejne načine prezentacije razstavljenega gradiva, v Novem mestu sem občudovala nastajajoče postrešne depoje in mnogoterost etnografskih eksponatov, pa učinkovit in inovativen način dela kolegice iz Kroepe. Na Inštitutu za raziskavo obutve in usnja v Zagrebu sem se seznanila s projektom računalniške

povezave med hrvaškimi čevljarskimi in usnjarskimi centri ter osrednjo raziskovalno inštitucijo.

Predavanja v obliki Muzeoforma so po mojem mnenju ena boljših oblik permanentnega izobraževanja, vendar pa upam, da bodo kmalu natisnjena. Zelo koristno zlasti za mlajše muzealce, ki še nimamo dovolj izkušenj, bi bila priprava delovnega gradiva nekaj dni pred izvedbo predavanja, kajti le tako bi se uspeli pripraviti na diskusijo. Sicer pa je Muzeoform dokaz bistvenega napredka v izobraževanju slovenskih muzealcev.

V Šmarjeških Toplicah sem bila nekoliko razočarana, ker določeni referati niso bili dovolj odmevni. Tudi na svoj referat nisem dobila odgovora ali razmišljamo in delamo pravilno in če grešimo, kje so največje napake. Najbolj odmevno za nas je bilo razmišljanje predstavnika Konservatorskega centra iz Ljubljane Josipa Korošca. Ker pri nas nimamo zaposlenega konservatorja, smo se odločili, da tudi pogodbeno ne zaposlimo nikogar več, ki ne bo imel ustreznih kvalifikacij. Na SO Tržič smo dali pobudo za usposabljanje določenih brezposelnih profilov v okviru akcije javnih del.

Moje raziskovalno delo je potekalo po načrtu vpisanega magistrskega študija na Filozofski fakulteti v Ljubljani na oddelku za etnologijo. Na študij me pošilja ZKI Tržič, zato sem se v nalogi morala opredeliti za muzeološko prezentacijo obutvene kulture na Slovenskem. Poleg rednega obiskovanja konsultacij sem začela z zbiranjem ustrezne literature in virov ter izdelala načrt za izvajanje magistrske naloge. Za mentorstvo sem prosila prof. dr. Janeza Bogataja.

Iz napisanega se na kratko lahko povzame, da je bilo storjenega sicer veliko, vendar pa je moje delo razpeto med številna drobna opravila, kar pa je verjetno značilno za vse slovenske inštitucije, ki jih pesti pomanjkanje strokovnega kadra in proračunskih dotacij. Prizadevanja tržiških kustosov so bila ves čas usmerjena v izboljšanje strokovne urejenosti muzeja in delovnih pogojev ter otepanje z lokalnim načinom razmišljanja in zapiranja vase.

Naj na koncu še omenim, da sem v lanskem letu veliko sodelovala s kolegicami iz SEM in jih v njihovem prizadevanju za pridobitev lastne muzejske stavbe popolnoma podpiram (če moj skromni glas sploh kaj zaleže!), vendar pa moram dodati grenko spoznanje, da prizadevanja etnologov v sedanjih političnih, družbenih in gospodarskih razmerah v Sloveniji še zdaleč niso dovolj cenjena (upoštevana, priznana...) ne v osrednjih ne v lokalnih muzejskih ustanovah. Tudi kustosi v Tržiškem muzeju smo si govorili: "Mislimo, torej smo" (4) in tudi mi smo "v tej zmoti delali; delali in verjeli, da se to vidi, da torej obstajamo" (5), da obstaja Tržiški muzej. V prizadevanjih, da se organiziramo kot samostojen zavod (razdruženo od občinske knjižnice in delavske univerze) nam je bilo jasno povedano, da stroka pri tem nima nobene besede.

Tita Ovsenar

1. Pri tem mislim na poročila kolegov muzealcev.
2. Mateja Gašpir, Tita Ovsenar, Tržiški muzej s svojo čevljarstvo zbirko v sodelovanju s Pekom in ostalo čevljarstvo industrijo v Sloveniji, Zborovanje DMS (gradivo s posvetovanja), Šmarješke Toplice 13. in 14. novembra 1991, str. 59
3. Tita Ovsenar, Skrita zatišja Tržiča, referat za Simpozij Etnološka dediščina v 21. stoletju v Velenju, Tržič 1991
4. Inja Smerdel, Nevidni, neslišni Slovenski etnografski muzej, Glasnik SED 31/1-2, str. 39
5. ista

ETNOLOŠKI ODDELEK FILOZOFSKE FAKULTETE

Pedagoška dejavnost

Predavanja, seminarji in druge oblike pedagoškega dela na Oddelku za etnologijo so tekle v skladu s programom. Tako je poleg članov oddelka sodelovalo pri izvajanju programa tudi več zunanjih sodelavcev. Prof.dr. Slavko Kremenšek je predaval 2 uri tedensko Občo etnologijo za prvi letnik, Preučevanje načinov življenja 1 uro tedensko za vse letnike, imel 2 uri vaj na teden iz predmeta Etnologija in zgodovina in eno uro tedensko konzultacije pri podiplomskem študiju in izbranih poglavij iz etnološke metodologije. Prof.dr. Zmago Šmitek je predaval Etnologijo evrope 2 uri tedensko za študente 2. letnika, Etnologijo neevropskih etničnih skupin 2 uri na teden za študente od 2. do 4. letnika, vodil seminar iz obeh predmetov po 2 uri na teden in imel predavanja za študente podiplomskega študija Težnje v sodobni evropski etnologiji 1 uro na teden. Doc.dr. Božidar Jezernik je imel predavanja iz predmeta Etnologija narodov in narodnosti Jugoslavije za študente vseh štirih letnikov 2 uri na teden, vodil je seminar iz istega predmeta za študente od 2. do 4. letnika in imel konzultacije in predavanja za študente na podiplomskem študiju iz Politične antropologije in iz Kulturne antropologije po 1 uro na teden. Od zunanjih sodelavcev so pri izvajanju programa sodelovali prof.dr. Vitomir Belja, ki je predaval Primerjalno mitologijo, predavatelj Naško Križnar, ki je vodil Avdiovizualno delavnico, Vito Hazler, ki je imel vaje iz Etnološkega konzervatorstva, prof.dr. Sergej Vrišer, ki je imel predavanja iz Muzeologije in konzervatorstva, dr. Janez Šumrad, ki je imel predavanja in vaje iz predmeta Zgodovina in arhivi, in lektorji tujih jezikov (Melita Šetinc za nemščino, mag. Nikolaj Jež za poljščino). Prof.dr. Angelos Baš je imel vse leto 1 uro na teden predavanja iz predmeta Etnologija Slovencev za študente na podiplomskem študiju. Pri izvajanju programa je sodeloval tudi doc.dr. Janez Bogataj, asistentka Ingrid Slavec-Gradišnik pa je bila na porodniškem dopustu.

V primerjavi s prejšnjimi leti ocenjujemo preteklo leto glede na kvaliteto izvajanja študijskega programa za zadovoljivo, čeprav ne moremo biti povsem zadovoljni z obstoječim predmetnikom; zato bomo v prihodnjih šolskih letih uvedli določene spremembe.